

OLOF PALME

Anförande vid Socialdemokraternas
Storrådslag i Stockholm
den 8 oktober 1977

Med reservation för
eventuella ändringar

Får publiceras tidigast
kl 11.00 lördagen den 8
oktober 1977

Partivänner!

I detta storrådslag deltar 700 förtroendevalda från arbetarrörelsen i hela landet. Trots den politiska situationen i vårt land blir det ett rådslag i det konstruktiva samhällsbyggets tecken. För vad vi skall diskutera under dessa två dagar är hur socialdemokratien vill lösa de för vårt land avgörande frågorna om arbete, trygghet och utveckling. Genom våra diskussioner skall vi lägga grunden för ett fortsatt ansvarsfullt politiskt arbete i riksdagen men också i kommuner och landsting.

Jag skall i min inledning rätt utförligt analysera den allmänna politiska situationen och läget för vårt parti efter ett år av borgerligt regeringsinnehav.

För ett år sedan, dagen innan den borgerliga regeringen utfärdade sin första regeringsdeklaration, lade socialdemokratien fram den politiska deklaration som utgjort grunden för vår oppositionspolitik. Utgångspunkten var den maktkoncentration som den nya politiska situationen skapat. Vi slog fast: De som vunnit den politiska makten stöds av dem som har större delen av den ekonomiska makten och av den dominerande

delen av pressen. Ideologiskt företräder den nya regeringen den traditionella tilltron till kapitalismen."

Vi måste ständigt vara medvetna om de syften denna maktkoncentration företräder. Den innebär en betydande förstärkning av de krafter som syftar till privat koncentration. Den innebär en förstärkning av de krafter som syftar till en omfördelning till nackdel för de sämre ställda och de breda folkgrupperna. Den innebär en förstärkning av de krafter som syftar till en omfördelning av makt och inflytande till kapitalägarnas fördel och till att rida spärr för en demokratisering av vår ekonomiska liv.

Dessa farhågor har kanske snabbare än vi trodde börjat besannas.

Genom en kombination av dyrtidspolitik riktad mot de stora grupperna av löntagare och barnfamiljer och förmåner till de grupper som står den borgerliga regeringen nära, har klyftorna ökat och en stor omfördelning genomförts till nackdel för de sämre ställda.

Reformverksamheten för att vidga löntagarnas ekonomiska inflytande är i riskzonen och viktig trygghetslagstiftning ses nu över på begäran av Arbetsgivareföreningen. I kanslihusets innersta cirklar arbetas direkt reaktionära förslag om s k sparfonder fram, vars främsta syfte är att förhindra löntagarnas förslag om löntagarfonder.

På alla områden byggs den borgerliga maktapparaten upp.

Det är inte så ofta som denna maktsträvan framträder så öppet och brutalt som vid Arbetsgivareföreningens kongress nyligen. Vanligen talar man om något annat. När löntagarna skall pressas tillbaka möts de först av det ihärdiga budskapet från samstämda företrädare för regeringen och arbetsgivarna att det är deras löner som är orsaken till alla ekonomiska problem. När trygghetslagar skall urholkas blir budskapet att den äldre arbetskraftens trygghet är ett hinder för de unga när de söker jobb.

Häromdagen uttryckte en direktör i ett större företag sin tillfredsställelse med den borgerliga regeringen därför att den devalverat tre gånger, höjt moms och sänkt arbetsgivareavgifterna. Nu förväntade han sig en broms för den offentliga sektorn, en översyn av de sociala förmånerna och en aktiv inkomstpolitik från regeringen. Och det vet vi vad det innebär.

Det är klart att löntagarna värjer sig inför denna inriktning. Från borgerligt håll och från arbetsgivarhåll skyller man de ekonomiska problemen på arbetarna och tjänstemännen och deras löner. Man kräver i sak att arbetarna och tjänstemännen nästan ensamma skall ta ansvar för stramheten i ekonomin, för en fortgående standardsänkning för medlemmarna samtidigt som regeringen söker framställa sig som goda gåvors

givare. Man klagar över polariseringen, man klagar över de fackliga kongresserna, man ser tydligen inte den förtroendeklyfta som man genom sina egna gärningar rivit upp till löntagarna. De reagerar och de måste reagera i medlemmarnas intresse.

Både handlingar och färdriktning talar således samma språk.

Det som skiner i ögonen är den borgerliga regeringens alla misstag, de dåliga kompromisserna, de egendomliga uttalandena. Men vi får inte förleda oss av detta. Vi får inte underskatta de ekonomiska resurserna och det propagandamässiga övertaget hos den borgerliga maktkoncentrationen. Vi skall besegra och kommer att besegra denna maktapparat. Men vi skall ha klart för oss att detta kommer att kräva en hård och intensiv kamp, dag för dag, där vårt vapen är kunskapen, övertygelsen och den stora folkrörelse som arbetarrörelsen utgör.

x - x - x - x

Efter valet stod arbetarrörelsen inför stora och svårösta omställningsproblem. Där fanns för det första risken för en splittring. Det finns många exempel ute i Europa på att en splittring av arbetarrörelsen utgjort den främsta garanten för ett borgerligt regeringsinnehav. Många av våra motståndare hade, ofta med illa dold skadeglädje, stora förväntningar på splitt-

ring och hårdhänta uppgörelser. En av dem var centerledaren Fälldin. I en intervju för några år sedan förutspådde han att det socialdemokratiska partiet kunde falla sönder om det lämnade ifrån sig regeringsmakten. Regeringsinnehavet var för socialdemokratin ett nödvändigt kitt för att hålla samman partiet.

Detta var centerpartistiskt och borgerligt önsketänkande. De har aldrig förstått att det kitt som håller socialdemokratin samman är de idéer och intressen som förenar en bred demokratisk folkrörelse. Till de mest glädjande som hänt efter valet är den känsla man möter överallt i landet, fackligt och politiskt: nu är det viktigare än någonsin att vi håller samman. Ty vi skall komma tillbaka. Vid våra möten och inte minst vid de fackliga kongresserna har vi mött en enastående kampvilja.

För det andra ställde förlusten av regeringsmakten krav på en organisatorisk uppbyggnad. Det gällde arbetet på att forma partiets politik i riksdagen. Vi lade ner stor kraft på att genomföra en förstärkning av riksdagsgruppens och partiets resurser samtidigt som vi sökte finna effektiva och decentraliserade former för riksdagsarbetet. Även här spelade det fackligt politiska samarbetet en avgörande roll.

De största framgångarna i dessa stycken har vi ändå nått ute i partiorganisationerna. Vi har fått en medlemsökning som överträffar alla förväntningar. Sedan

valet har partiet och sidoorganisationerna fått mer än 50 000 nya medlemmar. Det är 140 nya medlemmar per dag, varje dag sedan valet. Kampfonden är nu uppe i 2,5 miljoner kronor.

Ett exempel bara: Norrbottens partidistrikt har fått 7 000 nya medlemmar. Det är en ökning med 34 %. I en hård tid upplevs partiet som en trygghet som man litar på. Det ger samtidigt ett uttryck för vårt oerhörda ansvar för människornas trygghet.

Efter valet gällde det, för det tredje, att snabbt bygga upp ett alternativ till den borgerliga regeringspolitiken.

På den punkten hade vi en avgörande fördel framför de borgerliga. Vi kunde med stolthet visa upp vårt program även efter valet. För de borgerliga gällde det att så snabbt som möjligt komma bort från sina vallöften. Så skedde också. Den borgerliga valrörelsens utsvävningar lade grunden för de svikna löftenas politik. Vi minns dem alla: de 10 000 kronorna i vårdnadsbidrag, de 400 000 nya jobben, löftena att avveckla kärnkraften utan att dagtinga, de halverade prisstegen. de sänkta skatterna.

På sina håll har det ansetts ofint av oss att påminna om de svikna borgerliga löftena. De som anser detta menar att löftena inte spelar någon roll, annat än

som skimrande dagsländor i en valrörelse för att vinna röster. När valet en gång är vunnet har löftena spelat ut sin roll. Folk glömmer, säger man. Det viktiga är den ekonomiska situationen vid valtillfället, inte de utfästelser som en gång gjorts.

Detta betraktelsesätt innebär en fara för tilltron på demokratin. För att förhindra ett upprepande måste vi ständigt hålla kritiken mot de svikna borgerliga vallöftena levande och vi måste visa att de löften man utformar före valet och den praktiska gärningen efter valet måste vara en enhet.

Man hör stundom resonemanget ni förlorade ju valet på ert valprogram. Bör inte ni inte i grunden omarbete programmet?

Vi kan svara: Vi förlorade mindre än 1 procent av väljarkåren. Vi är övertygade att om de borgerliga i valrörelsen presenterat det som sedan kom att bli deras regeringspolitik som alternativ till vårt program, då hade vi vunnit en klar seger.

Vidare: Det är en trygghet för människorna att det finns en fast kontinuitet i partiets arbete. De skall kunna känna igen partiet. Vi skall icke göra tvära kast i politiken, ty då skadas den viktigaste tillgången av alla: förtroendet. Detta utesluter självfallet inte en kritik av begångna misstag, en grundlig

analys av missförhållanden i vårt samhälle, en förbättring och vitalisering av partiaktiviteten, en intensiv diskussion om framtidspolitiken för en offensiv inför 80-talets politik. Detta arbetar vi med i diskussioner om aktionsprogrammet, i studiecirklar om den ekonomiska demokratin och på många andra sätt.

Men under det första året efter valet var det viktigt att samtidigt med kraft understryka: vi står fast vid vårt nya partiprogram, vid partikongressens beslut, vid det valprogram som förelades väljarna. Det är en trygghet i den borgerliga otrygghetens tid.

Grundvalen för vårt program var värnet av den starka ekonomin som grund för att skapa arbete åt alla och fullfölja en bred folklig reformpolitik.

Skulle vi bibehålla den svenska ekonomins styrka så krävdes en stark återhållsamhet i den ekonomiska politiken. Men denna återhållsamhet måste förenas med minskade klyftor. Vi ville möta de ekonomiska problemen som en samlad nation, inte en splittrad. Vi ville fullfölja en beslutsam kamp mot inflationen och vi motsatte oss bestämt den borgerliga inflationspolitiken som kom att släppa fram den största inflationen på 25 år. Vi ville satsa alla krafter på att möta hoten mot sysselsättningen där de uppstod i stället för att genomföra stora generella lättnader för företagen.

I stället för att släppa fram förmåner till redan välbeställda grupper ville vi satsa tillgängliga resurser på en nödvändig utbyggnad av barnomsorg och äldreomsorg. Marginalerna för kostnadskrävande reformer är små. Desto viktigare att de sätts in där de verkligen behövs. Vi ville snabbt möta strukturproblemen i industrin i nära samarbete med löntagarnas organisationer. Regeringen blundade länge för problemen. De förlorade tid och leddes fel av sina ideologiska skygglappar.

Vi har lagt ned stor möda på att utforma konkreta, detaljerade och sammanhängande förslag och ställningstaganden på politikens alla områden. Vi har samlat vårt alternativ under den borgerliga regeringens första år i två tjocka volymer på tillsammans 600 sidor.

Vi lyckades utarbeta ett ansvarsfullt alternativ. I detta avseende fick vi uppleva ett nytt inslag i svensk politik. Inte på mycket länge hade det funnits ett samlat och ansvarsfullt oppositionsalternativ till regeringspolitiken. Efter åratal av splittring och överbud är detta en betydelsefull händelse i svensk politik.

Efter ett år av borgerlig regering kan vi säga: hade man följt våra förslag hade vi haft lägre prisstegringar, en rättvisare fördelning, en förnuftig energipolitik, ett högre bostadsbyggande, större beslutsamhet i arbetet med strukturproblemen, en bevarad framtidstro. Det är en avgörande skillnad.

Men man följde icke våra förslag. Snabbt visade det sig att mottot för den borgerliga regeringen blev ett beryktat uttalande av en centerpartist i ett riksdagsutskott: "Här diskuterar vi inte, här voterar vi." I kraft av sin riksdagsmajoritet kunde de borgerliga partierna trumfa igenom sina förslag och helt avvisa socialdemokratins. Det skedde även i frågor där ett eller flera borgerliga partier i grunden delade socialdemokratins ståndpunkt. Den borgerliga sammanhållningen blev viktigare än en sakligt förnuftig lösning.

Denna oförsonlighet är resultat av en klar högervändning av politiken där högerkrafterna gjort sig allt bredare. Det är också en frukt av den borgerliga splittringen. När regeringen till sist kunnat förenas i en bräcklig kompromiss blev meningsfulla samtal utanför samordningskansliernas räckvidd omöjliga.

Ingen som följt den förra oppositionens överbud och splittring och vår sammanhållna och kärva oppositionspolitik kan med allvar hävda att socialdemokratien saknar konstruktiva handlingslinjer.

Men man har inte bemött oss i sak. Man har i stort sätt använt ett enda argument: socialdemokratien är ett missnöjesparti, vi för en missnöjespolitik. Detta tema har ständigt malts av de borgerliga partiernas företrädare och av den borgerliga pressen.

Vi säger att klyftorna inte får öka. Vi kritiserar de borgerliga när de genomför förslag som ökar klyftorna i samhället. Vi lägger fram förslag som skulle minska klyftorna.

Missnöjespolitik, svarar de borgerliga. I det borgerliga Sverige är det missnöjespolitik att sträva efter minskade klyftor.

Vi säger att de sämst ställda inte skall behöva se sin knappa levnadsstandard minska. Vi lägger fram konkreta förslag för att bekämpa inflationen och för att förbättra villkoren för barnfamiljer med knappa ekonomiska villkor.

Missnöjespolitik, svarar de borgerliga. I det borgerliga Sverige är det missnöjespolitik att hävda barnfamiljernas och de sämst ställda gruppernas intressen.

Denna propaganda blottar en dubbel svaghet hos de borgerliga partierna.

De har för det första tydligen inte insett det stora missnöje som finns ute bland människorna över prisstegringarna, den sänkta levnadsstandarden, de ökade klyftorna, de svikna löftena, det taktiska spelet i energifrågorna. Och det är farligt när en regering isolerar sig från människornas verklighet. För det andra demonstrerar man sin rädsla för en sakdebatt.

Den taktiska beräkningen torde vara att socialdemokrat-
tin har svårt att nå ut med sitt budskap och sprida
kännedom om sina konkreta förslag. På kort sikt kan
det vara riktigt, men på lite sikt är jag övertygad
om att vi kommer att nå ut. I grunden speglar räd-
slan för sakdebatt att det har gått dåligt för rege-
ringen under dess första år. Och detta är ett torrt,
sakligt konstaterande.

Det allvarliga är emellertid detta. På kort sikt kan
den borgerliga regeringen möjligen vinna poäng genom
sin övermodiga och avvisande hållning, genom att av-
färda kritik som missnöjespolitik. Men de har därmed
rivit upp och befast en djup förtroendeklyfta i vårt
land, som jag befarrar kommer att bli bestående för
avsevärd tid. Vi möter alla den vrede och den förtviv-
lan som många människor, framför allt bland de säm-
re ställda, känner över den borgerliga regeringens
politik. Missnöje, inget att fästa sig vid, menar de
borgerliga. Det framställs närmast som frukter av en
slags socialdemokratisk konspiration. Men dessa männi-
skor måste få göra sina röster hörda. Vi företräder
dem. Det är vår stolthet, det är vår framtid, ty
socialdemokratien sviker icke solidaritetens och den
sociala utjämningens väg. Det är så vi kan hålla sam-
man nationen.

Naturligtvis står vi alltid inför ett dilemma. Vi har
å ena sidan vår fulla rätt att med kraft kritisera den

borgerliga regeringen. Å andra sidan har vi vårt ansvar mot de människor vi företräder för att söka påverka den borgerliga regeringens politik, att söka förverkliga den folkliga samling kring en brett förankrad politik, som alltid varit socialdemokratins styrka. Det sade vi i somras, även om det naturligtvis kostade på efter vad vi fått uppleva under våren. Men vi kände det bredare ansvaret.

Vi fick svaret i samband med devalveringen och avhoppet från valutaormen. Utan det samråd med oppositionen som är tradition i svensk demokrati genomdrev man en genomgripande förändring av vår ekonomiska politik. Denna devalvering framdrevs tidsmässigt i panik, bl a till följd av Bohmans lösmynthet, den var illa genomtänkt och felaktigt genomförd. Devalveringspolitiken och dess konsekvenser får de borgerliga partierna ensamma bära ansvaret för.

Vi fick svaret i regeringsdeklarationen häromdagen. Där säger sig den borgerliga regeringen eftersträva samförstånd, men "i enlighet med" den borgerliga regeringsdeklarationen, det vill säga på den borgerliga regeringens villkor.

Vi sade självfallet ifrån att detta är oacceptabelt för oss. Så tänker vi inte svika våra väljare.

Nu blåser delar av den borgerliga pressen igång för full orkester. Med alla de gamla beskyddningarna mot arbetarrörelsen. När man hör högerpressen tala om samförstånd låter det ibland som kommandoord på ett ödsligt exercisfält, där folket inte är närvarande. Samförstånd skall det vara. Men på de borgerligas och arbetsgivarnas villkor. Ty det är vi som regerar.

Detta är en steltnad blockpolitik. Det uttrycker i ord så som man uttrycker det i gärning, att man tänker reagera mot arbetarrörelsen. Den borgerliga samlingen är, som en gång Ernst Wigforss skrev, en negation skapad till kamp mot socialismen, mot arbetarrörelsen.

Självfallet skall vi sakligt pröva alla förslag och stödja det vi anser förnuftigt och söka påverka förslagen till förbättring. Men vi gör klokt i att inställa oss på en hård försvarskamp, där vi får försvara varje tumsbredd mark av social och ekonomisk erövring. Och jag vill klart säga, den kampen kommer att bli hård, kommer att kräva mycken kraft.

Men framför allt blir det vår uppgift att forma en egen offensiv, framtidsinriktad och konstruktiv politik. Det är vårt bidrag, för att åter citera Wigforss' ord, till en folklig samling, idag och i framtiden, för en brett förankrad politik i de stora folkgruppernas intresse. I detta arbete är det storrådslag som idag samlats ett ytterligt betydelsefullt led.

Vi söker inte ett ögonblick fördölja att vi står inför en rad svårlösta problem i vårt samhälle.

Vi drabbas av en ihållande lågkonjunktur som sedan flera år plågar den industrialiserade världen. En del tror att det är en fråga om en långvarig kris, andra tror sig skönja tecken på en ljusning i efterfrågeläget, en begynnande uppgång som kommer att fortsätta under några år. Klart är att lågkonjunkturen ställt exportindustrin inför bekymmer, här liksom i andra länder.

Vi har strukturproblem inom betydande delar av vårt näringsliv. Det talade vi ständigt om under valrörelsen. En centerpartistisk riksdagsman sade nyligen om problemen i sin hemprovins att allt ordnar sig säkert till det bättre bara det stora företaget får sköta problemen. Det gör det inte alls. Det krävs målmedvetna insatser under samhällets ledning, under löntagarnas aktiva medverkan, för att omvandlingen skall kunna ske med förstärkt slagkraft och under socialt acceptabla former.

Vi har stora sociala åtaganden för framför allt de gamla, de sjuka och barnfamiljerna som vi måste fullfölja samtidigt som vi skall rätta till betalningsbalansen, betala tillbaka våra utlandslån och återta de standardförluster som vi drabbats av under den borgerliga regeringens första år.

Vi har orättvisor i den rekordhöga inflationens spår. Där finns inte endast inflationens förlorare, där finns också inflationens profitörer och vi har otäcka spekulativa inslag i samhällsbilden, där allt för många satsar på snabba klipp och spekulationsvinster i stället för att investera och producera sådant som skapar varaktiga tillgångar.

Vi har ännu mycket kvar att göra för att förverkliga en verklig jämställdhet mellan kvinnor och män och skapa en god och trygg miljö för barnen att växa upp i.

Vi har miljöproblemen, där icke minst allt fler känner oro för nya ämnen och nya gifter som kan skada liv och hälsa. Vi har svåra misslyckanden i samhällsutvecklingen av det slag som utslagningen, knarkproblemen, spritproblemen, ensamheten och isoleringen för många människor är ett uttryck för.

Så kunde jag fortsätta att räkna upp problem och svårigheter i en bredare samhällskritik.

Det förhåller sig ju så här: Socialdemokratin kan känna en berättigad stolthet för allt det vi skapat och byggt upp i det svenska samhället. Det torde sakna motstycke historiskt och internationellt. På många punkter har vi nått längre än vad äldre generationer vågat hoppas på.

Ändå är vi fullt på det klara med att vi ännu långt ifrån förverkligat de ideal som alltid varit drivkraften för arbetarrörelsen. Det är inte så märkvärdigt i sak. Vi har ytterligt sällan haft någon egen majoritet till stöd. Vi har fått kämpa mot krafter - kommersialismens krafter, marknadens krafter, kapitalägarnas krafter - som vi har haft svårt att rå på och i en del fall inte kunnat rå på. Vi är beroende av en internationell utveckling som vi har ännu mindre möjligheter att påverka. Ibland har resultaten av våra insatser inte blivit vad vi hoppats på, nya problem har uppstått som vi inte förutsett.

Det finns ingen anledning att ta vid sig av beskyllningen att vi inte på några korta decennier lyckats skapa ett idealsamhälle. Det finns däremot anledning för oss att ta ledning i en aktiv och genomlysande samhällskritik för att därigenom söka finna praktiska vägar till en fortsatt samhällsömdaning, präglad av den demokratiska socialismens idéer.

Ämnet för detta rådslag täcker inte politikens alla fält. Det hade varit praktiskt omöjligt. Men vi tar fasta på vissa grundläggande förutsättningar för samhällsbyggandet - sysselsättningen, den ekonomiska slagkraften, den solidariska fördelningen, framtidstron.

När man hör de borgerligas klagovisor förefaller det som om det vore första gången som det svenska samhället drabbas av svårigheter och problem. Kanske upp-

lever de det så när de under alla år befunnit sig i slagordens och de enkla lösningarnas bekymmersfria värld. För arbetarrörelsen är detta ingen ny erfarenhet.

Vi har många gånger stått inför svårigheter, problem, kriser. Vi har av den erfarenheten lärt oss att det är först och främst fråga om att ta itu med problemen, solidariskt och med samlad kraft och i övertygelsen om att det finns en väg till förändring och förbättring. Vi har aldrig varit rädda för hårda, kärva tag uppoffringen varit meningsfull, framtidsinriktad. Då, men först då, kan man ställa krav på människorna.

Detta är grundtonen i de utförliga riktlinjer för en stark ekonomi, för arbete, trygghet och utveckling som partistyrelsen ställde sig bakom och som jag redovisade på Metalls kongress den 13 september. Ni har alla fått del av anförandet, jag skall därför här endast kort sammanfatta dess huvudinnehåll.

Riktlinjerna syftar, för det första, till att klara jobben i en besvärlig tid. Sysselsättningen är och förblir arbetarrörelsens viktigaste fråga. Folkets vilja till arbete är nationens viktigaste tillgång. Vi vill arbeta oss ur problemen i ekonomin, inte svälta oss ur dem. Det är god socialdemokratisk politik.

Riktlinjerna syftar, för det andra, till en rättvis fördelningspolitik. De bördor vi som nation måste ta på oss får inte belasta de sämst ställda grupperna tyngst. Det går inte att samla nationen om de sämst ställda skall bära de tyngsta bördorna. Då riskerar man i stället att splittra nationen. Det kan få förödande konsekvenser för vår ekonomiska framtid.

Riktlinjerna syftar, för det tredje, till att återge människorna en konstruktiv framtidstro. Vårt land har en hög produktionsförmåga, en utbyggd social välfärd, en hög utbildningsnivå och ett väl utbyggt samhällskapital. Genom målmedvetna ansträngningar på demokratins och solidaritetens grund kan vi forma en god framtid för folket i vårt land och bidra till en positiv utveckling i världen. Det största hotet mot framtiden är en förlamande rädsla för framtiden idag.

Med utgångspunkt från dessa riktlinjer har vi på 10 områden fört fram ett 50-tal konkreta förslag.

Vi vill en förstärkning av den branschpolitiska planeringen och kraftfulla statliga initiativ och insatser för att stödja den industriella utvecklingen. Vi kommer här på rådslaget att tillsammans med våra fackliga kamrater noggrannt gå igenom bransch för bransch för att diskutera inriktningen och utformningen av de insatser vi skall förorda.

Vi ser en industriell planering som det enda medlet att på ett positivt sätt ta till vara vårt lands stora resurser när det gäller råvaror, kunskap och yrkesskicklighet. Den planering som idag sker i näringslivet tycks mest vara en planering i syfte att minska industrins omfattning och samlade produktion.

Vi vill satsa omfattande resurser på att utveckla vår framtida industristruktur. Det viktigaste medlet är att inrätta en strukturfond med löntagarmajoritet. Tillsammans med ytterligare riktade åtgärder bör fyra miljarder kronor satsas utöver de behov som krävs för att klara de problemdrabbade branscherna. Vi säger nej till det borgerliga förslaget att ett lika stort belopp sprids blint över näringslivet. I stället vill vi satsa på det framtidsinriktade utvecklingskraftiga inom svensk industri. Vi får inte vara så fångade av problemen inom vissa näringsgrenar, som förvisso kräver starka samhällsinsatser, att vi försummar och saknar resurser att satsa på expansiva, framtidsinriktade grenar av vår industri. Strukturfonden markerar denna vår viljeinriktning.

Vi vill försvara och förstärka forskningen och den tekniska utvecklingen. Vetenskap och teknik är viktiga redskap för mänskligheten att skapa ett bättre samhälle, att fördjupa välfärden. Vi slår vakt om kunskapen. Vi tror på förnuftets viktiga roll i samhällsbygget. Det är en fin tradition inom svensk arbetsrörelse.

Vi vill att staten aktivt stödjer den svenska exporten i den hårda konkurrensen på världsmarknaden. Positiva och snabba åtgärder ger resultat. Att ensidigt skylla problemen på arbetarnas och tjänstemännens löner kan bli förödande på sikt. Det tar bort uppmärksamheten från de verkliga problemen och leder till fel åtgärder.

Vi vill hålla fast vid 1975 års energipolitiska beslut. Sverige var det första industriland som skapade en långsiktig energipolitik med en målmedveten satsning på sparande och hushållning. Den nuvarande regeringens energipolitik hotar sysselsättningen för stora grupper och orsakar stora ekonomiska förluster. En sådan energipolitik är omöjlig att försvara, särskilt i en tid när sysselsättningen hotas och de ekonomiska problemen är stora. En regering som beter sig som den borgerliga regeringen beter sig inom energipolitiken har ingen moralisk rätt att kräva återhållsamhet av löntagarna.

Vi vill sätta in snabba åtgärder för att öka bostadsbyggandet och förhindra en kommande bostadskris. Det krävde stora ansträngningar och en långsiktig, planmässig politik att bygga bort 60-talets bostadsbrist. En nödvändig ökning av bostadsbyggandet ger dessutom stora effekter för vår industri i övrigt genom en ökad efterfrågan på byggnadsmateriel, hushållsmaskiner mm. Redan i våras lade vi fram ett sjupunktsprogram för att snabbt kunna komma tillrätta med problemen på bostadsområdet. Ingenting skedde. Värdefull tid har för-

spillts. Men vi upprepar och kommer att fortsätta att upprepa våra krav för att driva den borgerliga regeringen till handling.

Vi vill fullfölja de arbetsmarknadspolitiska insatserna med all kraft. Allvarligast idag är den höga ungdomsarbetslösheten. En framgångsrik kamp för att ge alla unga möjlighet att slippa debutera på arbetsmarknaden som arbetslösa kräver särskilda och långtgående åtgärder. Vi begär att regeringen tillsätter en särskild kommission med representanter för bl a de politiska partierna och arbetsmarknadens parter.

En sådan kommission måste få resurser att ta snabba och kraftfulla initiativ. Detta är en möjlighet för regeringen att i åtminstone en viktig fråga visa vilja till lösningar i samförstånd.

Vi vill föra en målmedveten kamp mot inflationen. Under den socialdemokratiska regeringstiden låg våra prisökningar klart under Eruopas. Under det första borgerliga regeringsåret har de legat klart över. De borgerliga har visat en passivitet i kampen mot inflationen som varit förödande både för hushållens köpkraft och för vår allmänna kostnadsutveckling. Vi vill på punkt efter punkt skärpa åtgärderna.

Vi vill lägga kravet på social rättvisa till grund för en offensiv, framtidsinriktad politik. Den sats.

ning som är nödvändig för att utveckla Sverige som industrination kräver att vi solidariskt delar ansvaret. Vi säger nej till en fortsatt borgerlig politik för ökade klyftor. De bördor som vi idag måste ta på oss för att skapa en god ekonomisk utveckling måste fördelas rättvist. Vi säger därför nej till en borgerlig indexreglering och vill i stället ha en rättvis skatteomläggning som förankras hos de stora löntagarorganisationerna.

Vi vill särskilda insatser på bostadsområdet, för särskilda tilläggs lån, förbättrade bostadsbidrag för att lindra de bördor för barnfamiljerna som hyreshöjningarna medför.

Detta är riktlinjerna, men det återstår ännu mycket innan de funnit sin slutliga form. Därför har detta storrådslag en ytterst betydelsefull uppgift. Vi behöver era uppslag och konkreta förslag, era prioriteringar och idéer. Det är så en bred folkrörelse måste arbeta. Vi måste kunna ta tillvara all den kunnighet och erfarenhet som finns inom våra led. Vi måste förankra den praktiska politiken i en bred demokratisk debatt. Därefter skall vi skrida till handling genom att lägga fram och söka förverkliga våra krav i de politiska församlingarna.

Ett snabbt och konkret genomförande av dessa riktlinjer för en slagkraftig ekonomi skulle få en omedelbar effekt på dagens ekonomiska problem - arbetslösheten, inflationen, bostadsbyggandet, investeringarna, vår export och fördelningen av inflationen på ekonomiska resultat.

Men de är också inriktade på att lägga en så god grund som möjligt för Sverige som ett socialt och ekonomiskt utvecklat industrisamhälle. Ty detta svenska industrisamhälle skall vi värna, det skall vi utveckla.

Det är en gammal erfarenhet: det är de åtgärder vi tillgriper i nuet, det är den debatt vi för idag, som formar framtiden.

Där står den borgerliga regeringspartierna skrämmande tomhänta. Gårdagens bjärta löften har som höstlöven singlat till marken. Lösningarna till morgondagens problem finner ingen grogrund i borgerliga slagord eller krismålningar. Kapitalismen ger inga framtidsförhoppningar åt människor som vill leva i ett samhälle som ger trygghet och frihet åt alla.

Efter ett år av borgerlig regim är det idag tydligare än någonsin att det är socialdemokratin som är bärare av den offensiva framtidstron i vårt samhälle.

Det präglar vårt partiprogram. Där slår vi fast att vår stora uppgift nu är att förbereda och genomföra den ekonomiska demokratin. Denna uppgift kommer att bli lika banbrytande, betydande för framtidens samhälle, som det en gång var när vi gav oss i kast med de stora uppgifterna att genomföra den politiska demokratin och den sociala demokratin.

Vi har redan hunnit genomföra viktiga reformer till lagstiftning på arbetslivets område. I nära samarbete med arbetarnas och tjänstemännens fackliga organisationer har vi lagt grunden för en omfattande förnyelse av arbetslivet. De borgerliga talar om reformstopp. Men ute i samhället, på arbetsplatserna, håller arbetarrörelsens reformverk på att praktiskt förverkligas. Det kan gå trögt, möta motstånd, tillfälligt blockeras och hindras, men när vi öppnar friheten för arbetarna och tjänstemännen till medbestämmande och inflytande på sina arbetsplatser inleds en process som kommer att fortgå med den demokratiska förnyelsens kraft.

Arbetslivets förnyelse förblir en huvudlinje i vår strävan att genomföra den ekonomiska demokratin.

Vidare: för att klara en fortsatt standardutveckling och reformverksamhet är det nödvändigt med en industriell utveckling. Det kräver en stark förnyelse, att vi medvetet använder vetenskapen som medel att förbättra vårt samhälle. Det ställer också stora krav

på sparande och kapitalbildning. Redan en återbetalning av de lån vi tagit i utlandet ställer stora anspråk på en utbyggnad av industrins kapacitet.

Under 15 år har AP-fonderna svarat för en stor del av kapitalbildningen i vårt samhälle. Snart är vi i en situation när utbetalningarna från dessa fonder närmar sig storleken på inbetalningarna och ränteinkomsterna.

Därför måste vi ställa oss frågan: hur skall AP-fondernas kapitalbildning ersättas? Skall vi ersätta dem med ökade vinster för kapitalägarna och därmed också ökade förmögenhetsskillnader och ökade klyftor i samhället och en ytterligare ökad maktkoncentration inom näringslivet?

För arbetarrörelsen är svaret klart. Inte bara därför att en privatisering av kapitalbildningen strider mot vår strävan efter rättvisa och jämlikhet. Utan också därför att vi inte kan lita på att en privatisering av kapitalbildningen leder till de långsiktiga investeringar som krävs. Det har hänt förut att ökade vinster inte leder till att man planerar för framtiden. Och vilka garantier har vi för att de inte leder till investeringar utomlands eller till finansiella transaktioner som inte ökar vår produktiva

förmåga ett dugg. Kjell-Olof Feldt har med rätta ställt frågan vad som egentligen hände med 1974 års stora vinster. Hur mycket blev framtidsbygge? De anställda har som främsta intresse en utbyggnad som ger ökad produktion och trygga jobb.

I dagens läge föreslår vi en ökning av investeringsbankens utlåningskapacitet, vi vill genomföra en strukturfond för en offensiv framtidssatsning inom industrin. Samtidigt härmed arbetar vi med frågan om löntagarfonder. Det är en nödvändighet för Sveriges ekonomiska framtid att vi möter löntagarna positivt när de erbjuder sig att delta i uppbyggdaden av industrin mot delaktighet i förmögenhetsökningen och inflytandet. Det är den ekonomiska demokratins väg för ökad slagkraft och framtidstro.

På många sätt förser oss verkligheten i ett borgerligt styrt Sverige med de bästa argumenten, praktiskt och ideologiskt. Låt mig ta ett exempel: inflationen.

Så här säger vi i vårt partiprogram: "Den planmässiga hushållningen syftar också till kamp mot inflationen. Inflationen leder till en orättfärdig omfördelning av inkomster och förmögenheter. Den gynnar de ekonomiskt starka och missgynnar de ekonomiskt svaga. Den skapar nya orättvisor och förstärker de redan existerande. Därför måste samhället och löntagarna skapa sig ett inflytande som gör det möjligt att inom landet behärska de vinstförväntningar och de spekulationer som är viktiga drivkrafter för inflationen."

Ni minns valrörelsen. När vi talade om planmässig hus-hållning, när vi talade om gemensam kapitalbildning för framtidsbyggandet, när vi talade om social utjämning, fick vi från de borgerliga höra att vi var ute för att skapa ofrihet. Socialdemokratin är ett hot mot demokratin, sade moderaterna. Det kunde bli politiska fångar, menade Fälldin, Det kunde bli avskaffad strejkrätt, antydde han. Om socialdemokratin fick fortsätta att regera. Men om de borgerliga fick överta makten skulle frihetens timme randas.

Vi fick en borgerlig regering och en borgerlig inflationspolitik och vi kan börja ställa frågan: hur blev det med friheten? Vad händer med friheten för de ekonomiskt svaga när inflationen ökar och de borgerligas politik vidgar klyftorna mellan människor?

Jag läste en insändare i en morgontidning här i **Stockholm**. Det var några korta rader. Det var ett sjukvårdsbiträde som skrev. Hon var ensamstående mamma. Jag har alltid klarat mig själv, sade hon. Men nu när priserna på livets nödtorft rakar i höjden går det inte längre. Jag har fått gå till det sociala. Det känns tungt och svårt. Särskilt när man ser hur det blir allt fler lyxbilar och allt fler lyxbåtar i vårt samhälle.

Det börjar bli dags att åter ställa den gamla frågan som Ernst Wigforss alltid ställde: Frihet för vem? Vems frihet gäller det?

För 20 år sedan gällde det pensionärernas frihet till ATP. Idag gäller det löntagarnas frihet till inflytande och arbete, de stora folkgruppernas frihet till en hygglig utkomst, barnfamiljernas frihet från ekonomisk oro och oro för barnens framtid.

Socialismen har alltid varit en frihetsidé, arbetarrörelsen alltid en frihetsrörelse. Vår strävan har varit att röja undan hinder för människornas möjlig-

heter att utveckla sin personlighet, inskränkningar i deras möjligheter att själva forma sin tillvaro.

Vi har alltid menat att stora sociala skillnader är ett hinder för friheten, att stora förmögenhetsklyftor speglar en ofrihet, att skillnader i barns och ungdomars möjligheter att utvecklas bygger för begränsningar i en verklig frihet.

Det betyder inte att vi velat detaljinruta människornas liv. Vi vill att människorna själva skall ge friheten innehåll. Så som när vi framför allt vill ge de gamla trygghet i försörjningen. Så som när medbestämmandelagens främsta syfte är att ge löntagarna möjligheter att själva forma det inflytande vartill lagen ger dem rätt.

Vi har inte ambitionen att utforma en exakt planritning över framtidens samhälle. Vi är reformister. Därför vet vi att kampen för att röja undan frihetens inskränkningar ständigt måste fortgå under nya förutsättningar med nya problem. Men på grundval av en genomarbetad samhällssyn.

Och ett vet vi med säkerhet: friheten når vi inte på den kallhamrade egoismens, på den ensidiga självhävdelsens grund. Då blir det enbart den starkes rätt till övertag som värnas. Friheten måste bygga på solidaritetens grund. Den måste vi förverkliga i gemenskap med andra. Den måste vi kämpa oss till genom kraften och sammanhållningen i en bred demokratisk folk-rörelse.

Det är en folkrörelse med denna strävan som idag samlas till rådslag.